

Козленко В. В.
студентка 4 курсу
факультету міжнародних відносин і журналістики
Старкова Г. В.
кандидатка культурології,
доцентка кафедри управління соціальними комунікаціями
Харківського національного економічного університету
імені Семена Кузнеця
м. Харків, Україна

ДОСЛІДЖЕННЯ ІРОНІЇ: ВІД ГУМОРУ ДО МЕТАІРОНІЇ

Іронія, постіронія та метаіронія — складні концепції, які становлять важливу складову культурного, мовного та філософського дискурсу. Вираження ідей та емоцій у непрямий спосіб робить іронію вагомим інструментом комунікації, що заохочує до рефлексії та глибшого розуміння суті речей.

У цьому дослідженні мається на меті вивчення різних аспектів іронії та її впливу на сучасне суспільство. На основі аналізу історичних джерел, словникової термінології та культурних особливостей ми спробуємо розкрити сутність і роль феномену іронії у формуванні сьогоденної культури та мовної практики.

У роботі розкриваються визначення основних понять іронії, постіронії та метаіронії, розглядаються їхні особливості.

Явище іронії існує у розрізі ширшого поняття — гумору. Оксфордський словник визначає гумор як особливість у чомусь, що робить це смішним; здатність сміятися з кумедних речей [3]. У певних стилях гумору важливу роль відіграє іронія, наприклад, у так званому «а dry sense of humor», особливістю якого є жарти і висміювання без відповідних емоцій, тону голосу та загальної веселої подачі.

Для визначення терміну іронії Оксфордський словник пропонує два пояснення:

1. Гумор, який ґрунтується на натяках на протилежне тому, що насправді висловлюється;

2. Кумедний або дивний аспект ситуації або сама ситуація, що значно відрізняється від того, що очікується [4].

Сьогодні, в епоху цифровізації, виникли і набули поширення через інтернет поняття пост- та метаіронії. Ці нові форми розширюють можливості іронії і створюють додаткові рівні сприйняття. Детальніше розглянути постіронію можна, ґрунтуючись на роботі літературної критикині Божени Анни Бадури, у якій досліджується постіронія в контексті літератури.

Авторка визначає постіронію як іронію іронії. Постіронія, згідно з дослідженням, описує процес «підсилення» іронії [2, с. 130]. У постіронії майже неможливе розмежування між серйозністю та іронією. Постіронія виходить за межі іронії та робить видимою її структуру. Це можна пояснити на прикладі використання цих прийомів у тексті. Тоді як іронія розвивається

на рівні змісту тексту, ефект постіронії проявляється поза текстом і залежить від здатності реципієнта побачити цю гру автора [2, с. 136].

Що стосується сприйняття іронії споживачем, то доцільно говорити про відмінності цільової аудиторії для іронії та постіронії. Якщо іронія може розвиватися у будь-якому тексті і вимагає від реципієнта лише уважності для свого декодування, то постіронія орієнтована на споживачів, здатних зануритися глибше, розпізнати стилістичний прийом поза змістом тексту, наприклад, у певній обробці матеріалу [2, с. 138].

На сьогоднішній день обсяг досліджень з постіронії є обмеженим, оскільки ця тема в основному зосереджена в інтернеті, а не в наукових джерелах. Така ситуація є наслідком того, що сам термін «постіронія» має неформальне походження, що вказує на його ненауковий характер. У науковій термінології префікс «пост-» зазвичай використовується для позначення епохальних змін, наприклад, постмодернізм, постструктуралізм тощо, що призводить до того, що попередня течія втрачає свою актуальність. Проте, у випадку з іронією ситуація не така, адже феномен самої іронії досі є релевантним.

Термін «мета-» має подібне походження до префіксу «пост-». Зокрема, авторка розглянутої вище роботи, зазначає, що постіронія — нова, ще не міцно утверджена тенденція в сучасній літературі [2, с. 129]. Тож, якщо говорити про метаіронію, то наукових занурень у цю нішу ще менше.

Метаіронія це наступне визначення за ієрархією. Це використання іронії над іронією. У цьому феномен може перетинатися з постіронією, втім відмінність у тому, що мета- це надрівень іронії, тоді як пост- її посилення, поглиблення. Також метаіронія вказує на постійні коливання між різними формами іронії. Крім того, префікс «мета» повідомляє про те, що іронія всеосяжне явище, яке попри цю властивість не використовується у всіх сферах життя. Це не через соціальні чи культурні обмеження, а скоріше через свідомий вибір творців культури, які застосовують лише деякі, більш обережні форми іронії, і обмежують їх з урахуванням контексту та ситуації [1].

Вивчення іронії загалом та її видів має значення для розуміння сучасної мови та культури. Зокрема, з точки зору нових форм іронії, що з'явилися у наш час, таких як пост- та метаіронії, стає наочно зрозуміло, що іронія продовжує еволюціонувати й адаптуватися до змін у суспільстві та комунікаційній культурі.

Література:

1. Афанасьєв О., Василенко І. (2022). Метамодернові мандри: від іронії до метаіронії. *Сковородіана: мандри філософування* – 2. № 2(38). С. 32. DOI: [https://doi.org/10.18524/2410-2601.2022.2\(38\).283061](https://doi.org/10.18524/2410-2601.2022.2(38).283061).
2. Badura B. A. (2020). Zwischen Komik und Postironie. Die Spielarten des Humors in Tyll von Daniel Kehlmann. *Transfer Reception Studies*. S. 115-142. DOI: <https://doi.org/10.16926/trs.2020.05.04>.
3. Humor. *Oxford Learner's Dictionary*. 2024. URL: https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/definition/english/humour_1
4. Irony. *Oxford Learner's Dictionary*. 2024. URL: <https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/definition/english/irony>